

KIRJALLINEN KYSYMYS 894/2005 vp

Siirtolaisten asema EU-alueella

Eduskunnan puhemiehelle

Espanjan eteläiset rajat on surullinen esimerkki siitä, mihin suljettu maahanmuuttopolitiikka johtaa. Muurit ja tutkat eivät poista maahanmuuton syitä; sen sijaan maahantulon vaikeus synnyttää ihmissalakuljetusta, järjestäytynyttä rikollisuutta ja inhimillisiä tragedioita. Ahtaat vastaanotto-keskukset eivät täytä mitään kriteerejä, ja turvapaikanhakuprosessin oikeusturvatakeet ovat kyseenalaisia. EU-maiden synnyttämä paine on myös aiheuttanut huolestuttavia joukkosiirtoja ja -karkotuksia Marokosta muihin Afrikan maihin.

Erityisen järkyttävää on se, että maahan päässeet ja viranomaisten kanssa asioineet voivat päätyä ilman minkäänlaista statusta räikeästi hyväksikäytetyksi halpatyövoimaksi, jolla ei ole tilanteesta ulospääsyä. Papereitta EU-alueella olevat ovat uuden ajan orjatyövoimaa: lainsuojattomia, joilla ei ole työsopimuksia, työaikoja, säännöllisiä palkkapäiviä tai irtisanomisaikaa. Jotkut ovat myös ihmiskaupan uhreja, jotka voivat joutua maksamaan venematkaansa raskaalla työllä pitkiä aikoja. Ilmiö on myös taloudellisesti merkittävä. Espanjalaisten tomaattien ja muiden vihannesten edullisuus ei johdu vain EU-tuista, vaan myös uuden ajan orjatyövoiman tuottamasta kilpailuedusta.

Amnesty Internationalin kesäkuussa 2005 julkaisema selvitys antaa karun kuvan Espanjan tilanteesta. Monet siirtolaiset ovat tulleet Espanjaan Kanarian saarten tai Marokon rannikolla olevien Espanjan erillisalueiden, Ceutan ja Melillan, kautta. Kielteisen turvapaikkapäätöksen jälkeen osa tulijoista on siirretty mantereelle ja jätetty käytännössä heitteille. Palauttaminen ei

ole tullut heidän kohdallaan kyseeseen, mutta sitäkin huolimatta Espanja ei ole halunnut antaa näille ihmisille minkäänlaista oleskelulupaa, kuten esimerkiksi Suomessa vastaavissa tapauksissa tehdään. Ilman minkäänlaista statusta olevat ihmiset ovat alttiita väärinkäytöksille ja ihmisoi-keusrikkomuksille. Erityisesti naiset ja lapset ovat hyvin haavoittuvassa asemassa. Riski joutua rasistisen väkivallan ja syrjinnän kohteeksi on heillä erittäin suuri. Valitettavasti näitä ihmisiä ei myöskään usein auta se, että Espanjan ulkomaalaislainsäädäntö on monilta osiltaan suomalaista lainsäädäntöä lievempi etenkin työluvan saamisen osalta.

Amnesty International vaatii, että Espanja takaa kaikille maassa oleville perusoikeuksien toteutumisen riippumatta heidän virallisesta asemastaan. Suurta paperittomien siirtolaisten ryhmää ei voi kohdella näkymättömänä, vaan sen asema pitää olla kansainvälisten ihmisoikeussopimusten mukainen. Oikeudellisen aseman puutteesta johtuvia akuutteja ongelmia ovat hyväksikäyttö työmarkkinolla, kiireellisenkin terveydenhuollon saavuttamattomuus, nuorten jääminen koulujen ulkopuolelle, oikeudellisen neuvonnan puute ja rikoksen uhriksi joutuneiden heikko asema.

Edellä kuvatut ihmisoikeusrikkomukset murta-
tavat kuvaa EU:sta vapauden ja demokratian
alueena ja nostavat rinnalle toisenlaisen näky-
män, jossa EU on uusille asukkailleen neljäs
maailma. Vastaus maahanmuuttopolitiikan haas-
teisiin ei voi olla linnoituksen rakentaminen ny-
kyistä vahvemmaksi; sen politiikan tuhoisuus on

jo nyt nähtävillä. Sen sijaan pitää ryhtyä välittömiin toimenpiteisiin, joilla toisaalta lievennetään maahanmuuttopaineita lähtömaita tukemalla ja samalla turvataan Eurooppaan tulleille ihmisoikeuksia kunnioittava kohtelu.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän valtioneuvos-

ton asianomaisen jäsenen vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miten Suomi aikoo toimia, että ilman oleskelulupaa EU-alueella olevien siirtolaisten asema paranee ja nykyiset räikeät ihmisoikeusloukkaukset loppuvat?

Helsingissä 4 päivänä marraskuuta 2005

Anni Sinnemäki /vihr

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimit-
tanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kan-
sanedustaja Anni Sinnemäen /vihr näin kuuluvan
kirjallisen kysymyksen KK 894/2005 vp:

*Miten Suomi aikoo toimia, että ilman
oleskelulupaa EU-alueella olevien siir-
tolaisten asema paranee ja nykyiset räi-
keät ihmisoikeusloukkaukset loppuvat?*

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Euroopan unionissa maahanmuuttoon liittyvät kysymykset ovat yhä keskeisimpiä. Hallittua maahanmuuttoa tulee kehittää yhdessä kaikkien jäsenvaltioiden kanssa. Schengen-alueella ei ole valtioiden välisiä sisärajarakastuksia, joten liik-
kuminen rajan yli unionin sisällä on helppoa.

Hyvää maahanmuuttopolitiikkaa kehitettäessä tulee tasapuolisesti ottaa huomioon niin jäsen-
valtioiden ulkomaisen työvoiman tarpeet kuin laittoman maahanmuuton ja ihmiskaupan torjun-
ta. Yhteistä maahanmuutto- ja turvapaikkapoli-
tiikkaa kehitetään kokonaisvaltaisesti. Euroopan unionin säännöstö ja jäsenvaltioiden kansalliset lait säätävät edellytykset lain mukaiselle maa-
hanmuutolle. Hallittu maahanmuutto edellyttää, että näitä lakeja noudatetaan tehokkaasti. Suomi on painottanut sitä, että eri normien täytäntöön-
panon on tapahduttava samalla tavoin ja yhtä te-
hokkaasti siitä riippumatta, missä päin Euroop-
paa niitä kulloinkin sovelletaan.

Välimeren alue on unionin ulkorajavalvonnan kannalta yksi hankalimpia alueita. Kaikkien jä-
senvaltioiden on yhdessä tuettava tämänkin alueen jäsenvaltioita vaikeassa valvontatyössä. Ensisijainen vastuu on kuitenkin aina sillä jäsen-
valtiolla, joka kyseessä olevaa raja-aluetta yhtei-

sesti sovitun mukaisesti valvoo. Laittoman maa-
hantulon tilanne, sen määrä ja perinne on Etelä-
Euroopassa hyvin erilainen kuin Pohjois-Euroo-
passa. Myös harmaan talouden rakenteet ja ulko-
maisen työvoiman luvaton käyttö eroavat merkit-
tävästi siitä, mihin esimerkiksi Pohjoismaissa on totuttu. Unionissa on pian alkamassa keskustelu laillisen maahanmuuton tilanteesta mukaan lu-
kien ulkomaisten työntekijöiden maahanmuutto. Suomi ottaa myös tässä yhteydessä esille ne on-
gelmat, mitkä liittyvät laittomaan työntekoon ja sen yhteydessä mahdollisesti esiintyvään ihmis-
kauppaan.

Unionin alueelle laittomasti maahan tulevista henkilöistä huomattava osa on Marokon kansa-
laisia matkalla Espanjaan. Espanjalla on Afrikan puolella erillisalueita, joihin kohdistuu myös jat-
kuvasti laittoman maahantulon yrityksiä. Laitto-
mien maahanmuuttajien suuren määrän johdosta Espanja on toistuvasti joutunut turvautumaan myös niin kutsuttuihin laillistamismenettelyihin, kuten muutkin Välimeren jäsenvaltiot. Menette-
lyn kautta laittomasti maassa oleskelevat ja työ-
kentelevät henkilöt saavat oleskelu- ja työluvan. Tämä ei kuitenkaan ole pysyvä ratkaisu ongel-
maan, vaan toimenpide lähinnä lisää vetovaiku-
tuksellaan uutta laitonta maahanmuuttoa ennen kuin aiemmankaan muuton osalta on päästy esi-
merkiksi kotouttamisen osalta tuloksiin. Laillis-
tamisen voidaan katsoa olevan eräänlainen tila-
päinen "häätähuuto", jolla kiinnitetään huomio vaikeaan maahanmuuton rakenteelliseen ongel-
maan.

Tehokas palautuspolitiikka on yksi osa pysy-
vämpää ratkaisua. Palauttamiseen liittyvät ongel-
mat johtuvat yhä useammin matkustus- ja henki-
öllisyysasiakirjojen puuttumisesta, jolloin hen-
kilöllisyyden selvittäminen kestää. Tähän ongel-

maan pyritään löytämään ratkaisuja muun muassa biometriikan avulla. Palauttamisen ohella on puututtava muuton perussyihin ja suunnattava tähän liittyen monenlaista tukea lähtöalueille.

Suomi on osaltaan tukenut niitä hankkeita, joilla Välimeren alueen jäsenvaltiot ovat pyrkineet yhä tiiviimpään vuoropuheluun Pohjois-Afrikan valtioiden kanssa. Yhteistyö lähtö- ja kauttakulkumaiden kanssa on avainasemassa. Teknisen tuen ja koulutuksen ohella esimerkiksi toimivat takaisinottojärjestelyt ovat välttämättömiä. Oikeus- ja sisäasioiden yhteistyön ohella asiaan liittyy myös ulkosuhdekysymyksiä, kuten esimerkiksi kehitysapu. Operatiivisemman yhteistyön ohella onkin välttämätöntä yhtä lailla tiedostaa ne syyt lähtömaissa, jotka aiheuttavat hallitsematonta maahanmuuttoa. Kysymys on useimmiten perustoimeentulosta ja työttömyydestä. Esimerkiksi Marokossa nuorten miesten työttömyysaste on erittäin korkea. Yleinen työttömyystilanne on edelleen suuri ongelma myös

useimmissa jäsenvaltioissa. Näin ollen laitton maahanmuuttaja päätyy usein myös kohdevaltiossa samaan tilanteeseen tai tekemään työtä alipalkattuna huonoissa olosuhteissa. Laittomasti maassa oleskelevana hänellä ei luonnollisestikaan ole täysimääräistä pääsyä sosiaalihuollon piiriin, jolloin riski joutua eriateisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan uhriksi on suuri. Maahanmuutto unionin alueelle ei näissä tapauksissa olekaan kenenkään kannalta tarkoituksenmukainen ratkaisu. Sen sijaan lähtömaiden taloudellista kehitystä tulee tukea, jotta tarpeeton ja usein vakavia inhimillisiä tragedioita aiheuttava laitton muuttoliike saadaan vähenemään.

Hallittua maahanmuuttoa tulee kehittää ihmis-oikeuksia kunnioittaen. Tämä periaate pätee niin Euroopan unionin yhteistyössä kuin kansainvälisissä yhteyksissä muutoinkin. Suomen puheenjohtajuuskaudella laitton maahanmuutto ja ihmis-kauppa ovat keskeisellä sijalla.

Helsingissä 25 päivänä marraskuuta 2005

Sisäasiainministerin sijaisena
Alue- ja kuntaministeri Hannes Manninen

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 894/2005 rd undertecknat av riksdagsledamot Anni Sinnemäki /gröna:

Vad ämnar Finland göra för att invandrare utan uppehållstillstånd inom EU skall få en bättre ställning och de nuvarande grova kränkningarna av mänskliga rättigheter skall upphöra?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Invandringen utgör en allt viktigare fråga inom Europeiska unionen. En reglerad invandring bör utvecklas genom samarbete mellan alla medlemsländer. Inom Schengenområdet finns inga inre gränskontroller mellan staterna och därför är det lätt att röra sig över gränserna inom unionen.

Vid utvecklingen av en god invandringspolitik skall såväl medlemsländernas behov av utländsk arbetskraft som motarbetandet av illegal invandring och människohandel beaktas opartiskt. En gemensam invandrings- och asylpolitik skall utvecklas med tanke på helheten. Europeiska unionens regler och medlemsländernas nationella lagar anger förutsättningarna för en laglig invandring. En reglerad invandring innebär att dessa lagar följs till alla delar. Finland har understrukit att de olika normerna skall genomföras på samma sätt och lika effektivt oberoende av i vilken del av Europa de tillämpas.

Medelhavet är ett av de mest problematiska områdena när det gäller övervakningen av unionens yttre gränser. Alla medlemsstater skall gemensamt stödja även detta områdes medlemsstater i det svåra övervakningsarbetet. Det primära ansvaret bärs dock alltid av den medlemsstat som

enligt gemensam överenskommelse övervakar gränsområdet i fråga. Situationen, omfattningen och traditionen när det gäller illegal invandring är dock helt andra i Sydeuropa än i Nordeuropa. Även den svarta ekonomins strukturer och den olovliga användningen av utländsk arbetskraft skiljer sig påtagligt från vad som är vanligt exempelvis i Norden. Inom unionen vidtar i dagarna en debatt om läget inom den lagliga invandringen inklusive invandringen av utländsk arbetskraft. Finland tar då också upp problemen i anslutning till olagligt arbete och eventuell människohandel i samband med detta.

Av de personer som illegalt invandrar till EU utgörs en betydande del av marockanska medborgare på väg till Spanien. På den afrikanska sidan har Spanien enklaver som också är föremål för ständiga illegala invandringsförsök. På grund av det stora antalet illegala invandrare har Spanien i likhet med andra medlemsländer kring Medelhavet upprepade gånger tvingats ty sig till ett så kallat legaliseringsförfarande. Genom detta förfarande får personer som vistas och arbetar illegalt i landet uppehålls- och arbetstillstånd. Detta är dock ingen slutlig lösning på problemet, utan åtgärden är närmast ägnad att öka ny illegal invandring innan man hunnit nå resultat exempelvis i försöken att integrera dem som invandrat tidigare. Legaliseringen kan betraktas som ett slags temporärt "nödstop", genom vilket uppmärksamhet riktas mot det svåra strukturella invandringsproblemet.

En effektiv återsändandepolitik utgör en del av en mera bestående lösning. Problemen i samband med återsändandet beror allt oftare på avsaknad av rese- och identitetsdokument, vilket gör det tidskrävande att utreda en persons identitet. Lösningar på detta problem hoppas man fin-

na bland annat med biometrikens hjälp. Vid sidan av återsändning bör de grundläggande orsakerna till invandringen åtgärdas bland annat genom att många slag av hjälp riktas till ursprungsområdena.

Finland har bidragit med stöd till projekt genom vilka medlemsländerna i Medelhavsområdet försökt förbättra dialogen med länderna i Nordafrika. Samarbetet med ursprungs- och transitländerna intar en nyckelställning. Förutom tekniskt stöd och utbildning är exempelvis fungerande återtagningssystem nödvändiga. Vid sidan av samarbete i juridiska och interna angelägenheter tangeras också frågor som gäller externa relationer, exempelvis utvecklingshjälp. Det gäller inte bara att upprätta ett mera operativt samarbete utan också att komma till insikt om de faktorer i ursprungslandet som förorsakar en oreglerad invandring. Oftast är det fråga om en grundläggande minimiutkomst och arbetslöshet. Till exempel i Marocko är arbetslösheten bland unga män mycket hög. Även i de flesta medlemsländer är

arbetslösheten fortfarande ett stort problem. En illegal invandrare blir därför ofta arbetslös också i invandringslandet eller får ett underbetalt arbete i dåliga förhållanden. Eftersom invandraren vistas illegalt i landet har han eller hon givetvis inte heller i full omfattning tillgång till sociala förmåner, vilket ökar risken att bli offer för någon form av utnyttjande eller människohandel. Invandring till unionen är inte i sådana fall någon ändamålsenlig lösning för någon part. Därför är det viktigt att stödja den ekonomiska utvecklingen i ursprungsländerna och därigenom minska en onödig och olaglig flyttningsrörelse, som ofta leder till mänskliga tragedier.

En reglerad invandring bör utvecklas med respekt för de mänskliga rättigheterna. Denna princip gäller såväl för samarbetet inom Europeiska unionen som för internationella förbindelser i övrigt. Under Finlands ordförandeskapsperiod kommer den illegala invandringen och människohandeln att inta en central ställning.

Helsingfors den 25 november 2005

Inrikesministerns ställföreträdare
Region- och kommunminister Hannes Manninen